

Corona; overpeinzingen van een bezorgde burger

Theo Lamers, mei 2020

In het NRC van zaterdag 11 april betoogt Bas Heijne in het artikel 'Grote hervormingen? Misschien is dit niet het juiste moment' dat we de neiging hebben de coronacrisis te gebruiken om onze vooringenomen standpunten te handhaven. Hij geeft enkele voorbeelden waarvan ik er hier twee citeer. "De antiglobalist ziet de wereld binnenkort weer erg lokaal worden en de antikapitalist ziet het virus de genadeklap uitdelen aan het neoliberalisme".

Ik herken in deze reacties wel iets bij mezelf. De laatste tijd raakte ik er steeds meer van overtuigd dat de houdbaarheidsdatum van onze levensstijl aan het verstrijken is. Ik hoef hiervoor maar te verwijzen naar de problemen waarmee we de laatste jaren worstelen en die allemaal voortkomen uit onze schier ongebreidelde consumptiedrift: klimaatveranderingen, CO₂-uitstoot, PFAS etc. Daarbij komt dat als gevolg van (ideologische) conflicten, ongekende vluchtelingenstromen op gang komen; mensen willen immers immers primair een veilige woonomgeving. Ook worden de verschillen tussen arm en rijk zowel nationaal als mondiaal alleen maar groter met alle gevolgen van dien. Ik las over al deze thema's in de dagbladen, volgde het nieuws op tv en besepte dat dit allemaal heel ernstig is. Het was eerder een rationele conclusie, dan dat ik de ernst ervan ook echt vanbinnen voelde.

Dat is nu helemaal anders, omdat we de gevolgen van de coronacrisis dagelijks nadrukkelijk ervaren. Bovendien komt er veel meer informatie over de oorzaak en de gevolgen ervan naar buiten. Zo las ik, dat er allerlei gevaarlijke virussen voorkomen in afzonderlijke ecosystemen. Dat is kennelijk altijd zo geweest en dat zal altijd zo blijven. Door menselijk ingrijpen, bijvoorbeeld door het grootschalig kappen van bossen, worden deze systemen verstoord en komen deze gevaarlijke virussen vaak via dieren bij de mens terecht, zoals bij het coronavirus. De kennis van deze nieuwe virussen is nagenoeg nihil en moet dus worden opgebouwd. De bekende Nederlandse viroloog Marion Koopmans zegt het als volgt: "Maar hoe een nieuw virus zich gedraagt weten we net zomin als wie dan ook. Dat varieert van weinig besmettelijk maar heel ernstig, tot superbesmettelijk maar mild en alles daartussenin" (NRC, Theo Lamers - www.theoschrijft.nl

11 april 2020). De vraag is of het mogelijk is een vaccin te ontwikkelen, omdat het virus ook nog kan veranderen. Daarnaast kost het ontwikkelen van een vaccin heel veel tijd. Volgens Koopmans kan dat wel twee jaar duren. Misschien zijn we zelfs hooguit in staat een geneesmiddel te ontwikkelen, zodat genezing van de ziekte mogelijk is, maar niet het voorkomen ervan.

Op dit moment zijn - begrijpelijk - alle inspanningen gericht op het beteugelen van het coronavirus. Alle nieuwe bevindingen en resultaten worden breed uitgemeten in de media; we willen immers weer zo snel mogelijk naar het normale leven. De geldende maatregelen worden enigszins versoepeld, vooral ook vanwege de enorme economische schade die het gevolg is van de intelligente lockdown. Door voortschrijdend inzicht blijkt, dat dit verantwoord is. Kortom, we zijn bezig met ons leven na de crisis.

Wat mij zorgen baart, is dat ik daarbij niemand hoor - geen politieke partij, geen denktank - die het erover heeft hoe in de toekomst pandemieën te voorkomen. Dit is merkwaardig, omdat problemen niet structureel kunnen worden opgelost, als ook niet gekeken wordt naar de achterliggende oorzaken. Dat pandemieën in de toekomst vaker zullen uitbreken, is echt niet denkbeeldig, zo zegt Koopmans in bovengenoemd artikel: "We zijn als samenleving steeds kwetsbaarder voor dit soort infecties. Door toenemende bevolkingsdichtheid, megasteden, intensieve veehouderij en globalisering is de kans op de verspreiding van een nieuw virus enorm gestegen".

Ik ben me ervan bewust, dat door de complexiteit en de mondialiteit pandemieën een megaprobleem vormen. Als ik kijk hoe er in Europa op dit moment wordt gehandeld, dan is er in elk land sprake van centrale regie op basis van wetenschappelijke inzichten voor zover die er zijn. Dat werkt, omdat het merendeel van de bevolking zich aan de voorschriften houdt. Ik zie gelukkig geen bedevaarten ontstaan of toezeggingen van welgestelden om een kathedraal te bouwen als het virus aan hen voorbij gaat. Die tijd zijn we gelukkig voorbij, al geloven sommigen dat het virus verspreid wordt door zendmasten. Van een mondiale regie is geen sprake, laat staan van een gerichtheid op het voorkomen van pandemieën. Terwijl

de noodzaak daarvoor evident is. Ik moet daarbij denken aan een passage in een column van Tommy Wieringa getiteld 'Virus en Industrie' (NRC, 28 maart 2020). "In het Boekenweekgeschenk dat ervan kwam, *Een mooie jonge vrouw*, kijkt een viroloog naar een mensenmenigte bij een antikernwapendemonstratie op het Malieveld en mompelt: 'De sufferds, ze weten niet dat ze niet aan atoombommen maar aan virussen ten onder zullen gaan". Dat boek verscheen in 2014. Er is kennelijk nu - 6 jaar later - buiten de kring van virologen nog steeds geen besef van hoge urgentie. Zo lang de werkelijke oorzaken niet worden aangepakt, blijft het bestrijden van pandemieën zoals dat nu gebeurt zoiets als dweilen met de kraan open. Het is de vraag hoe lang we dit volhouden.

Nu gaan er al geluiden op dat deze coronacrisis al een nauwelijks te overziene economische schade gaat opleveren.

Vanwege het gebrek aan perspectief voor een structurele aanpak om pandemieën in de toekomst te voorkomen, maak ik me grote zorgen. Ik wil echter niet alleen maar toekijken. Bovendien ben ik als 75-jarige geen 'dor hout', zoals wij door Marianne Zwagerman werden getypeerd. Vandaar dit artikel. Als dit niet het juiste moment is om te gaan nadenken over grote veranderingen, wanneer is dat moment er dan wel?